

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Запорізького національного університету Локаревої Галини Василівни
про дисертаційну роботу
Баранюка Василя Васильовича
на тему «Формування акторської майстерності у майбутніх фахівців
сценічного мистецтва засобами тренінгових технологій», представлену
на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01
Освіта/ Педагогіка
за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)**

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства зміна пріоритетів і ціннісних орієнтацій привела до прагнення жити в оточенні естетичного, а у зв'язку з цим створювати естетичне середовище, яке спонукає особистість до зовнішньої та внутрішньої гармонії та краси.

Потужним потенціалом формування творчих умінь у молодого покоління наділене мистецтво, зокрема театральне. Оскільки воно містить у собі всі форми соціальної діяльності, що відображають людське ставлення до дійсності, то сфера його впливу на життя дійсно безмежна. Цією місією, нести красу й добро, наділені актори як транслятори ідейно-художнього змісту театральних вистав. Тому формування акторської майстерності у фахівців сценічного мистецтва є конче актуальним питанням, а обраний підхід до вирішення поставлених завдань – професійно значущим. Обґрунтовуючи актуальність обраної теми дослідження, дисертант підкреслює, що „Саме в пробудженні багатофункціональної психофізичної сфери майбутнього актора сценічного мистецтва, а також у залученні різноманітних форм, методів і прийомів для формування його акторської майстерності й полягає його головна функція...” (с.16). У зв'язку з цим тема дослідження є актуальною та вирішує певні завдання, які ставить суспільство перед науково-педагогічною громадськістю і які висвітлені в Державній національній програмі „Освіта («Україна ХХІ століття»)", у Стратегії

розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки, Національній доктрині розвитку освіти, Законі України «Про фахову передвищу освіту», Концепції художньо-естетичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Отже, вважаємо тему своєчасною і актуальною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Свідченням фундаментальності роботи є її зв'язок з основними напрямками тематичного плану наукової та науково-організаційної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка в межах науково-дослідницької роботи «Теоретичні й методичні засади професійної діяльності та підготовки фахівців соціономічних професій» (№ 0123U104172). Тему дисертації перезатверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 5 від 23.12.2024 р.).

Нові факти, одержані здобувачем.

Оцінюючи роботу за параметрами новизни, зазначимо, що дисертантом *вперше* обґрунтовано сукупність організаційно-педагогічних умов, які позитивно впливають на формування в майбутніх фахівців сценічного мистецтва акторської майстерності засобами тренінгових технологій у процесі навчання в закладах фахової передвищої освіти (комплексне використання тренінгових технологій у освітньому процесі підготовки майбутніх акторів; врахування вікових та індивідуальних особливостей студентів-акторів; формування творчого освітнього середовища закладу фахової передвищої освіти, спрямованого на креативний розвиток майбутніх акторів), методологічними основами реалізації яких визначено системний, особистісно орієнтований, культурологічний і поліхудожній підходи; розроблено й експериментально перевірено ефективність структурної моделі формування акторської майстерності в майбутніх фахівців сценічного мистецтва засобами тренінгових технологій, яка містить взаємопов'язані блоки (методологічно-цільовий, змістово-процесуальний, результативно-оціночний) та відображає послідовність її впровадження в процесі

професійної підготовки майбутніх акторів сценічного мистецтва в закладах фахової передвищої освіти; схарактеризовано компоненти акторської майстерності майбутніх фахівців сценічного мистецтва (мотиваційно-цільовий, когнітивно-діяльнісний, творчо-рефлексивний) та визначено показники й рівні (низький, середній, високий) її сформованості; уточнено сутність понять «акторська майстерність», «тренінг», «тренінгові технології», «акторський тренінг», «мотиваційна сфера особистості», «організаційно-педагогічні умови», «творче освітнє середовище», «творчий потенціал особистості майбутнього актора сценічного мистецтва», «формування акторської майстерності у майбутніх фахівців сценічного мистецтва»; удосконалено діагностувальний інструментарій для оцінювання стану сформованості акторської майстерності майбутніх фахівців сценічного мистецтва.

У роботі набули подальшого розвитку методичні й практичні засади застосування тренінгових технологій для формування акторської майстерності в майбутніх фахівців сценічного мистецтва під час професійної підготовки в закладах фахової передвищої освіти.

***Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і
рекомендацій, сформульованих у дисертації,
та повнота висвітлення результатів.***

Аналіз змісту дисертації та публікацій Баранюка В.В. дає змогу зробити висновок про наукову обґрунтованість і достовірність представлених дисертантом результатів дослідження. Висвітлений у вступі науковий апарат уможливив створення цілісного алгоритму розв'язання досліджуваної проблеми, спрямованого на вирішення п'яти сформульованих завдань дослідження.

Достовірність отриманих результатів базується на визначених здобувачем методах, адекватних завданням дослідження, а саме: теоретичних (аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури, синтез, порівняння,

узагальнення, абстрагування, прогнозування, класифікація – для визначення сутності базових понять дослідження; моделювання – для розробки моделі формування акторської майстерності в майбутніх фахівців сценічного мистецтва засобами тренінгових технологій; систематизація отриманої інформації – для формулювання висновків дослідження); емпіричних: спостереження, діагностування (методика Т. Елерса: діагностика мотивації до успіху, адаптована до дослідження; методика для діагностики навчальної мотивації студентів; тестові завдання; термінологічний словник; тест «Діагностика творчого потенціалу та креативності»; методика «Діагностика рівня розвитку рефлексивності») – для визначення рівнів сформованості акторської майстерності майбутніх фахівців сценічного мистецтва засобами тренінгових технологій; педагогічного експерименту (констатувальний, формувальний і контрольний етапи) – для перевірки ефективності обґрунтованих організаційно-педагогічних умов і розробленої моделі формування акторської майстерності в майбутніх фахівців сценічного мистецтва засобами тренінгових технологій; математичної статистики – для встановлення кількісних і якісних взаємозалежностей між досліджуваними явищами й процесами для доведення достовірності отриманих результатів.

На наш погляд, одержанню обґрунтованих і достовірних результатів сприяла також широта опрацьованої дисертантом джерельної бази (190 найменувань, із них 27 – іноземною мовою), що свідчить про належний рівень вивчення стану проблеми. Представлений до захисту текст дисертації є оригінальним. Зазначимо, що висновки до кожного розділу дисертаційної роботи містять перелік публікацій автора, які відображають зміст конкретного розділу.

Викладення теоретичного й експериментально-дослідного матеріалу відзначається логічністю, відповідає темі, об'єкту дослідження, предмету, меті, гіпотезі, що дало змогу на належному рівні висвітлити перебіг дослідно-експериментальної роботи. Аналіз змісту й основних положень дисертації підтверджує досягнення мети й вирішення завдань дослідження.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів.

Проведене Баранюком В.В. наукове дослідження має теоретичну значущість для подальшого вивчення та розв'язання проблеми формування акторської майстерності в майбутніх фахівців сценічного мистецтва та може використовуватися викладачами для вдосконалення професійної підготовки майбутніх акторів сценічного мистецтва в закладах фахової передвищої освіти.

Практичне значення дослідження полягає в розробці й упровадженні в професійну підготовку майбутніх фахівців сценічного мистецтва тренінгової арт-терапевтичної програми «Шлях до себе», акторського тренінгу. Підібрано діагностичний інструментарій для дослідження стану сформованості акторської майстерності майбутніх фахових молодших бакалаврів галузі знань 02 Культура і мистецтво. Обґрунтовано й апробовано організаційно-педагогічні умови, які позитивно впливають на формування акторської майстерності майбутніх фахівців сценічного мистецтва під час професійної підготовки в закладах фахової передвищої освіти. Дисертантом розроблено комплекс тренінгових технологій для формування акторської майстерності під час вивчення навчальних дисциплін «Основи акторської майстерності», «Акторська майстерність», «Сценічна майстерність». Підібрано комплекс китайських вправ тайцзицюань, імплементація яких у процес професійної підготовки майбутнього актора забезпечить психолого-педагогічну підтримку психоемоційного стану здобувачів освіти.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність.

Чітко визначений здобувачем науковий апарат, структура дисертації та викладений її зміст дають нам підстави відзначити високий рівень логічності й критичності мислення, творчий підхід до аналізу досліджуваного феномена, який ґрунтується на теоретико-педагогічних, мистецтвознавчих і психологічних засадах проблеми підготовки майбутніх

фахівців сценічного мистецтва. Це позначилося на аналізі сутності понятійного апарату, де відбувається аналіз логічно побудованого дефініційного ланцюжка: професіоналізація → майстерність → майстерність актора → акторство → артистизм → сценічна майстерність → виконавська майстерність → акторська майстерність, що дало здобувачу змогу прийти до власного розуміння «дефініції «акторська майстерність» як особливого стану переживання ролі, якого можна досягнути за допомогою тренування».

На основі напрацювань вітчизняних дослідників автором зроблено класифікацію творчих здібностей, представлену на с.92.:

1) загальні творчі можливості, до яких віднесено інтелект, творчу самостійність, здатність до глядацьких очікувань, здатність виражати особисте й загальне, творчу волю;

2) виразні здібності (зовнішні дані, чарівність, «заразливість» і переконливість, сценічний темперамент – глибина й рухливість емоційності, здатність до перевтілення – почуття віри та правди, легкість вираження в дії внутрішнього образу);

3) психічні процеси, до яких віднесено спостережливість, пам'ять, уяву (фантазію), кінестетичне почуття (психомоторику), емоційну збудливість, здатність керувати сценічним переживанням, артистичний такт і почуття міри.

Дисертантом, на нашу думку, чітко визначені рівні сформованості акторської майстерності строго за кількісними та якісними характеристиками визначених показників: високий (інтенсивний), середній (базовий), низький (стохастичний).

Розроблена чітка поетапність і послідовність проведення акторського тренінгу дає змогу практично реалізувати вдосконалення психофізичних умінь і навичок, необхідних майбутньому артисту, і дає змогу залучати до роботи весь організм, готуючи його до прийняття нових знань, умінь і досвіду, а саме:

1) терапія «побутового паралічу» – діагностика й усунення особистісних проблем, що заважають окремим студентам включатися в активний процес тренінгу; вправи, спрямовані на залучення в роботу над собою, усунення фізичних і психологічних бар'єрів / затисків, «броні характеру»;

2) тренування природних навичок – застосування активних вправ на розвиток уваги, сприйняття, пам'яті, уяви, образного мислення, стимуляцію роботи підсвідомості;

3) освоєння базових акторських технік, необхідних для продуктивного спілкування – до прикладу, тренінг активної дії, що передбачає взаємодію з партнером, принципи активного дієвого спілкування, постановку цілей і завдань, емоційну розкутість, розширення асоціативного й семантичного поля, роботу з імпульсним сприйняттям;

4) мовленнєва імпровізація – апробація вправ на освоєння принципів і основ мовленнєвої та контактної імпровізації;

5) етюдна практика (з відкатом, за потребою, до попередніх ступенів).

Деталізація етапів роботи над формуванням кожного компонента акторської майстерності в майбутніх фахівців сценічного мистецтва через визначення елементів пізнавальної діяльності заслуговує схвалення: мотиваційно ціннісний компонент – це розвиток умінь розуміння теоретичного матеріалу, формування вмінь обґрунтовувати своє бачення акторської інтерпретації ролі та вироблення вмінь аналізувати матеріал, що вивчається; когнітивно-діяльнісний – це спостереження за акторськими ситуаціями в процесі професійної підготовки, аналіз акторських ситуацій, засобів художньої виразності й формулювання акторських завдань для вирішення їх у процесі професійної підготовки; творчо-рефлексивний – уміння виконувати акторські завдання (програвання ролі), здатність виділяти невирішені проблеми в акторській діяльності й аналіз можливих рішень акторських завдань.

Методична послідовність тренінгу, заснована на таких ключових позиціях, як «відчуття–рух–звучання», «сприйняття–уява–вплив», «звільнення–ритм–виразність», забезпечує природність і різноманітність у фізичних проявах життя на сцені в умовах театрального простору й театрального часу.

Залучення східних релаксаційних практик у систему розроблених тренінгів є родзинкою представленого дослідження.

Зіставлення отриманих результатів (констатувального й контрольного зрізу етапів експерименту), їхній кількісний і якісний аналіз, поданий у розділі 3, засвідчили позитивну динаміку сформованості акторської майстерності в майбутніх фахівців сценічного мистецтва та підтвердили ефективність визначених дисертантом організаційно-педагогічних умов.

Впровадження результатів дисертаційного дослідження.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено в освітній процес Тереховлянського фахового коледжу культури і мистецтв (Довідка від 13.01.2025 р. б/н); Фахового коледжу культури і мистецтв (м. Калуш) (Довідка від 25.02.2025 р. б/н); Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтв (Довідка № 889 від 06.03.2025 р.); Комунального закладу «Чернівецький обласний фаховий коледж мистецтв ім. С. Воробкевича» (Довідка № 18/1 від 07.03.2025 р.), що підтверджено відповідними довідками.

Повнота викладу основних результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях.

У результаті аналізу дисертаційної роботи й публікацій Баранюка В.В. з'ясовано, що основні результати дослідження достатньо повно відображені в 14-х публікаціях: із них – 5 статей у наукових фахових виданнях України, 9 тез у збірниках матеріалів конференцій і науково-методичного семінару. Також основні положення й результати дослідження обговорювалися на

науково-практичних конференціях різних рівнів і науково-методичному семінарі, а саме: міжнародних – 4; всеукраїнських – 2; регіональних – 2; науково-методичний семінар – 1.

Дані про відсутність текстових запозичень і порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації).

За результатами перевірки й аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Виявлені текстові збіги (цитування) мають відповідні коректні посилання на всі використані в роботі джерела інформації. Посилання на наукові літературні джерела й нормативно-правові акти оформлені автором роботи належним чином. Запозичення, які є в тексті роботи, не мають ознак плагіату. Робота визнається самостійною.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи наукове й практичне значення отриманих дисертантом результатів, вважаємо за необхідне зазначити окремі дискусійні положення, зауваження та надати рекомендації щодо дисертаційної роботи.

1. Назва першого розділу в змісті роботи (с.13) не відповідає назві розділу в тексті (с.27).
2. На с.20 автор стверджує, що «Моделі формування акторської майстерності представлені в наукових дослідженнях фрагментарно», однак при аналізі моделей представлена констатація не доводиться, (чим авторська модель відрізняється від проілюстрованих).
3. Автор на с.114 стверджує, що «Розвиток індивідуальності в освіті пов'язаний зі свободою вибору змісту освіти...», але немає пояснення, у який спосіб студенти обирають зміст освіти. Бажано пояснити.
4. Дискусійним є питання щодо того, чи можна вважати розминку та щоденник технологіями. Адже сам дисертант на с.125 говорить, що

розминка – це права, а на с.160 позначено, що щоденник – це метод контрольного оцінювання.

5. Назви етапів акторського тренінгу на с.102 не збігаються з назвами етапів тренінгу в додатку В.
6. Зауваження й побажання щодо оформлення проведеного педагогічного експерименту:
 - відсутні чітко прописані критерії сформованості акторської майстерності, хоча в тексті (с.120, с.186) йдеться про критеріальний апарат, а визначено тільки показники;
 - на с.168 йдеться про використання таких методів діагностики, як спостереження, бесіда, інтерв'ювання; водночас у дисертації не представлено ні змісту цих методів, ні протоколів проведення; ця інформація збагатила б дисертацію;
 - бажано було б у додатках проілюструвати результати діагностики по респондентам, а також надати проміжні статистичні розрахунки, що підсилило б достовірність отриманих результатів.

Указані зауваження не є принциповими та не знижують загальної високої оцінки роботи, її теоретичного й практичного значення.

Висновки.

Науково-теоретичний аналіз основних положень дисертації та опублікованих праць автора дає підстави для висновку, що дисертація Баранюка В.В. «Формування акторської майстерності у майбутніх фахівців сценічного мистецтва засобами тренінгових технологій» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагоме теоретичне й прикладне значення, заслуговує на позитивну оцінку й відповідає спеціальності 015 «Професійна освіта» (за спеціалізаціями), педагогічні науки та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань підготовки та

атестації здобувачів наукових ступенів» та зміни до Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор, Баранюк В. В. заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 015 – «Професійна освіта» (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук,
професор, завідувачка
кафедри акторської майстерності
Запорізького національного університету

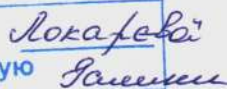
Галина ЛОКАРЄВА

Проректор
з наукової роботи
Запорізького національного університету

Геннадій ВАСИЛЬЧУК

Підпис
засвідчую

НАЧАЛЬНИК
ВІДДІЛУ КАДРІВ

